

Samenvatting Actieplan AgriNL

voor het bijdragen aan het oplossen van de stikstofproblematiek, woningnood, perspectief voor de landbouwsector en ruimte voor natuur vanuit nauwe betrokkenheid van boeren, burgers en bedrijven

AgriNL is een netwerk van 11 bedrijven en LTO Nederland met samen €46 mld. omzet, 116.000 medewerkers, 50.000 toeleverende boeren en werkzaam in meer dan 45 landen

De elf AgriNL bedrijven en LTO Nederland willen een grote bijdrage leveren aan de oplossing van de huidige problematiek in Nederland ten aanzien van:

- Het **terugdringen van de stikstofuitstoot** in lijn met de Commissie-Remkes;
- Het creëren van **groene, gezonde, gewaardeerde en klimaatbestendige landbouw met een handelingsperspectief voor 25 jaar**;
- Het creëren van **meer gevarieerde biodiversiteit en meer natuur- en milieugebruiksruimte**;
- Het creëren van **ruimte voor het bouwen van 1 miljoen woningen** met bijbehorende infrastructuur in de komende 10 jaar.

Deze doelstellingen moeten de komende 10-15 jaar allemaal worden gerealiseerd. Tegelijkertijd zijn dit *competing claims* qua grondgebruik in Nederland die regionaal zeer verschillend uitpakken. AgriNL stelt daarom een herinrichting van Nederland op regionaal niveau voor in plaats van *one-size-fits-all* oplossingen. De complexiteit en diversiteit van opgaven en functies zijn per regio uniek en vragen daarom om een lokale gebiedsgerichte insteek, met landelijke kaderstelling en vanuit een internationaal perspectief om een waterbedeefte te voorkomen.

Landbouwkundige gebieden die hun eigen karakter, cultuurhistorie en complementaire bestuursvorm hebben. Zie Appendix voor meer informatie.

Om duurzame oplossingen te realiseren – die het behouden en creëren van goede landbouwgronden en andere legitieme ruimtelijke claims ten goede komen – is het essentieel dat per regio een proces wordt opgestart waarin belanghebbenden onderling planmatig grond en rechten kunnen uitwisselen en innovaties de kans krijgen. AgriNL heeft Nederland in 113 regio's ingedeeld als basis voor dergelijke herinrichtingsprocessen. Deze herinrichting is des te urgenter aangezien de komende 10 jaar er jaarlijks 3% van de agrarische bedrijven stopt vanwege het ontbreken van natuurlijke bedrijfsopvolging en 1% van de bedrijven, in het plan van AgriNL, als piekbelaster worden uitgekocht. Zo daalt het aantal agrarische bedrijven met 16.758 en komt 603.301 hectare aan grond vrij. Met centrale en regionale regie kan 583.301 hectare opnieuw worden gealloceerd voor agrarisch gebruik én natuur. De overige 20.000 hectare wordt aangewend voor de bouw en infrastructuur van 1 miljoen woningen (op basis van 61 woningen per hectare). In plaats van dat dit, zoals nu, zonder centrale regie aan het toeval wordt

overgelaten met alle gevolgen van dien (het niet halen van de klimaatdoelstellingen, aanhoudende stikstofproblematiek, blijvend woningtekort, afname biodiversiteit, verrommeling van het landschap, zonneweides en datacentra waar je ze niet wilt hebben) creëert het AgriNL actieplan duurzame oplossingen op maat (o.a. voor stikstofuitstoot) binnen 10 jaar.

oktober 2021

Om bovenstaand proces goed te laten verlopen stelt AgriNL een (her)invoering voor van de Landinrichting geleid door een kleine, centrale programmaorganisatie: de Rijksdienst voor het Landelijk Gebied (RLG). Deze RLG maakt heldere plannen en afspraken per gebied, zorgt ervoor dat in Den Haag de noodzakelijke regelgeving tot stand komt en dat regionaal de processen worden uitgevoerd. De RLG start jaarlijks in 10 gebieden structurele regionaal-economische uitwisseling van grond en rechten die resulteren in democratisch vastgelegde omgevingsplannen van betrokken provincies, gemeenten en waterschappen. Op deze manier kan in 10-15 jaar de totale herinrichting van het landelijk gebied in Nederland worden gerealiseerd en daarmee de vier genoemde *competing claims* met elkaar in balans worden gebracht. Zo ontstaat per regio een maatschappelijk contract tussen landbouw en maatschappij waarmee voor 25 jaar een duurzaam perspectief wordt geboden voor boerenondernemers en omwonenden. Het wettelijk kader voor deze aanpak is nog intact (WILG, Wet Inrichting Landelijk Gebied, opgegaan in de Omgevingswet). Daarnaast past de aanpak in de decentralisatie-trend van de Omgevingswet en de Regionale Energie Strategieën (RES) en maakt de regionale gebiedsuitwisseling het mogelijk emissiereducties conform Commissie Remkes te realiseren.

Tabel 1 geeft een overzicht van de totale opbrengsten, kosten en de benodigde financiering per jaar. Met een jaarlijkse investering van €1.5 tot €2 miljard kan via dit regionaal-economische uitwisselingsproces van grond en verhandelbare emissierechten (N, P, CO2 en NH3) de druk van de landbouw op de leefomgeving in 10-15 jaar tijd worden gemitigeerd. De RLG financiert zichzelf verder door landbouwgrond als bouwgrond te verkopen. Een ander voorbeeld van mitigatie van deze druk is de veehouderij, waar de regionale aanpak - in combinatie met technologische innovaties ontwikkeld op regionale *Field Labs* - het mogelijk maakt om via een afgewogen mix van transitie, transformatie en vrijwillige reductie en verplaatsing de veehouderij per regio in kaart te brengen en te herijken.

Tabel 1: Totale opbrengsten, kosten en benodigde financiering RLG per jaar

Kosten voor 10 gebieden per jaar (in mln.)	Totaal
Herinrichtingskosten RLG (€230 mln. per gebied: piekbelasters uitkopen, verplaatsing, afwaardering, technologische transformatie, emissierechten, natuur en biodiversiteit)	€ 2.300
Kosten opzetten en managen grond- en rechtenbank per jaar	€ 20
Kosten regionale <i>Field Labs</i> per jaar	€ 15
Bureaunkosten RLG (40 fte.) per jaar	€ 15
Onvoorziene kosten per jaar (circa 10% totale kosten)	€ 200
Kosten RLG per jaar totaal	€ 2.550
Opbrengsten voor 10 gebieden per jaar (in mln.)	
Bespaarde CO2 opbrengsten per jaar (€5 mln. per gebied)	€ 50
Totale opbrengsten verkopen landbouwgrond voor woningbouw per jaar	€ 480
GLB bijdrage Pijler 1 per jaar	€ 500
Opbrengsten RLG (CO2 besparingen, GLB, grond- en rechtenuitruil) per jaar totaal	€ 1.030
Benodigde financiering RLG per jaar (in mln.)	€ 1.520

Bovenstaande vormt de basis om – samen met alle betrokken stakeholders – de plaats van de landbouw in de maatschappij te herstellen en te versterken en tegelijkertijd de hoge kwaliteit en innovatiekracht van **groene, gezonde en gewaardeerde voedselketens voor Nederland te behouden**. Een gedetailleerde (financiële) uitwerking en lijst van actiepunten is te vinden in het AgriNL actieplan 2020-2030.

Appendix: provincie regio's (tussen haakjes gemeenten wanneer namen afwijken of er meerdere gemeenten in het gebied liggen)

Groningen	GR1-Het Hogeland, GR2-Groningen stad, GR3-Loppersum (Loppersum, Appingedam), GR4-Westerkwartier, GR5-Oldambt (Oldambt, Delfzijl), GR6-Westerwolde, GR7-Veenkoloniën (Midden-Groningen, Pekela, Stadskanaal, Veendam).
Friesland	FR1-Waddeneilanden (Ameland, Vlieland, Terschelling, Schiermonnikoog), FR2-Het Bildt (Waadhoeke, Harlingen), FR3-NO Friesland (Noardeast Fryslan), FR4-ZW Friesland (Sudwest Fryslan), FR5-Friese Meren (Fryske Marren), FR6-Stellingwerf (Ooststellingwerf, Weststellingwerf), FR7-Heerenveen, FR8-Zuidelijke Wouden (Opsterland, Smallingerland), FR9-Leeuwarden, FR-10Noordelijke Wouden (Achtkarspelen, Dantumadeel, Tytsjerkstradiel).
Drenthe	DR1-Noordenveld (Noordenveld, Assen), DR2-Tynarlo-Hunze (Tynarlo, Aa en Hunze), DR3-Midden Drenthe, DR4-Westerveld, DR5-De Wolden (Meppel, De Wolden), DR6-Coevorden, DR7-Hoogeveen, DR8-Borger-Odoorn, DR9-Emmen.
Overijssel	OV1-Kop van Overijssel (Steenwijkerland), OV2-Kampen, OV3-Zwartewaterland (Zwartewaterland, Zwolle), OV4-Staphorst, OV5-Overijsselse Vecht (Ommen, Dalfsen), OV6-Hardenberg, OV7-Salland (Raalte, Hellendoorn, Wierden, Rijssen-Holten), OV8-IJsselland (Deventer, Olst-Wijhe), OV9-Noord Twente (Almelo, Tubbergen, Twenterand, Borne, Dinkelland), OV10-Zuid Twente (Enschede, Lossen, Oldenzaal, Haaksbergen, Hengelo, Hof van Twente).
Gelderland	GL1-Noordoost Gelderland (Nunspeet, Elburg, Epe, Hattum, Heerde, Oldebroek), GL2-Noordwest Veluwe (Harderwijk, Ermelo, Nijkerk, Putten), GL3-Gelderse Vallei (Barneveld, Ede, Scherpenzeel, Renkum, Wageningen), GL4-Veluwezoom (Apeldoorn, Brummen, Voorst, Arnhem, Rozendaal, Rheden), GL5-West Achterhoek (Zutphen, Bronckhorst, Lochem), GL6-Oost Achterhoek (Oost Gelre, Winterswijk, Aalten, Berkelland), GL7-Oude IJsselstreek (Doesburg, Doetinchem, Duiven, Montferland, Westervoort, Zevenaar, Oude IJsselstreek), GL8-Oost Betuwe (Nijmegen, Heumen, Berg en Dal, Beuningen, Druten, Overbetuwe, Wijchen, Lingewaard), GL9-West Betuwe (West Maas en Waal, Buren, West-Betuwe, Neder-Betuwe, Culemborg, Tiel, Maasdriel, Zaltbommel).
Utrecht	UT1-Zuidoost Utrecht (Renswoude, Rhenen, Woudenberg, Veenendaal), UT2-Heuvelrug (Leusden, Utrechtse Heuvelrug, Wijk bij Duurstede), UT3-Eemland (Amersfoort, Bunschoten, Eemnes, Baarn, Soest), UT4-Kromme Rijn (Houten, Utrecht, Zeist, De Bilt, Nieuwegein), UT5-Zuidwest Utrecht (Montfoort, IJsselstein, Lopik, Oudewater), UT6-Vijfherenlanden, UT7-Noordwest Utrecht (De Ronde Venen, Stichtse Vecht Woerden).
Flevoland	FL1-NOP (Noordoostpolder, Urk), FL2-Oostelijk Flevoland (Dronten, Lelystad), FL3-Zuidelijk Flevoland (Zeewolde, Almere).
Noord-Holland	NH1-Texel, NH2-Hollands Kroon, NH3-Schagen (Den Helder, Schagen), NH4-West Friesland (Enkhuizen, Stede Broec, Hoorn, Drechterland, Medemblik), NH5-Koggenland e.o. (Heerhugowaard, Koggenland, Langedijk, Opmeer), NH6-Alkmaar (Alkmaar, Bergen, Heiloo), NH7-Noord Kennemerland (Beverwijk, Uitgeest, Castricum, Heemskerk), NH8-Beemster e.o. (Beemster, Purmerend, Wormerland), NH9-Waterland (Edam-Volendam, Waterland, Landsmeer Zaanstad), NH10-Zuid Kennemerland (Bloemendaal, Haarlem, Heemstede, Velsen, Zandvoort), NH11-Haarlemmermeer, NH12-Amstelland (Aalsmeer, Amstelveen, Uithoorn, Amsterdam, Ouder-Amstel), NH13-Gein&Gooi (Blaricum, Diemen, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp, Wijdemeren).
Zuid-Holland	ZH1-Bollenstreek (Hillegom, Lisse, Katwijk, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Teylingen, Wassenaar, Voorschoten, Den Haag, Leidschendam-Voorburg), ZH2-Rijnland (Kaag en Braassem, Alphen ad Rijn, Leiden, Leiderdorp, Zoeterwoude, Nieuwkoop), ZH3-Gouwestreek (Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Waddinxveen), ZH4-Krimpenerwaard (Krimpenerwaard, Krimpen ad IJssel), ZH5-Alblasserwaard (Alblasserdam, Gorinchem, Hardinxveld-Geissendam, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht), ZH6-Rotte (Capelle ad IJssel, Zuidplaspolder, Zoetermeer, Lansingerland), ZH7-Delfland (Delft, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Maassluis), ZH8-Westland, ZH9-Voorne-Putten (West Voorne, Brielle, Hellevoetsluis, Nissewaard), ZH10-Hoekse Waard e.o. (Hoeksche Waard, Albrandswaard, Barendrecht, Hendrik Ido Ambacht, Dordrecht, Ridderkerk, Zwijndrecht), ZH11-Goeree-Overflakkee.
Zeeland	ZLD1-Schouwen-Duiveland, ZLD2-Tholen, ZLD3-Zuid-Beveland (Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal), ZLD4-Walcheren en Noord-Beveland (Veere, Middelburg, Vlissingen, Noord-Beveland), ZLD5-Zeeuws-Vlaanderen (Hulst, Sluis, Terneuzen).
Noord-Brabant	NB1-West Brabant (Moerdijk, Steenbergen, Halderberge), NB2-Zuidwest Brabant (Bergen op Zoom, Woensdrecht, Roosendaal), NB3-Zundert e.o. (Etten-Leur, Rucphen, Breda, Zundert), NB4-Drimmelen (Drimmelen, Geertruidenberg, Oosterhout), NB5-Land van Altena (Altena), NB6-Langstraat (Heusden, Waalwijk), NB7-Tilburg e.o. (Leen op Zand, Gilze en Rijen, Tilburg, Dongen), NB8-Chaam e.o. (Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Goirle), NB9-Midden Brabant (Vught, Haaren, Oirschot, Boxtel, Best, Oisterwijk), NB10-West Kempen (Hilvarenbeek Bladel, Eersel Reusel-de Mierden), NB11-Oost-Kempen (Bergeijk, Valkenswaard, Waalre), NB12-Groot Eindhoven (Eindhoven, Veldhoven, Son en Breugel, Nuenen-Genwien-en-Nederwetten, Geldrop-Mierlo), NB13-Zuidoost Brabant (Cranendonck, Someren, Heerle-Leende), NB14-Deurnse Peel (Deurne, Asten), NB15-Helmond-Gemert (Helmond, Laarbeek, Gemert-Bakel), NB16-Meijerijstad, NB17-Groot Den Bosch ('s-Hertogenbosch, Sint-Michiëlsgestel, Bernheze), NB18-Land van Oss (Oss), NB19-Noordelijkste Peel (Grave, Landert), NB20-Uden en Boekel (Uden, Boekel), NB21-Mill en Cuijk (Mill en Sint Hubert, Cuijk), NB22-Anthonis-Boxmeer (Sint Anthonis, Boxmeer).
Limburg	LB1-Noord Limburg (Mook en Middelaar, Gennep, Bergen), LB2-Limburgse Peel Noord (Venray, Horst aan de Maas), LB3-Limburgse Peel Midden (Peel en Maas, Leudal), LB4-Limburgse Peel Zuid (Weert, Nederweert), LB5-Venlo-Roermond (Venlo, Beesel, Roermond, Roerdalen), LB6-Midden Limburg (Maasgouw, Echt-Susteren, Sittard-Geleen, Stein), LB7-Zuid-Limburg (Beek, Brunssum, Eijsden-Margaten, Gulpen-Wittem, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Maastricht, Meerssen, Beekdaalen, Vaals, Simpelveld, Valkenburg ad Geul, Voerendaal).